

Р. І. МЕЛЬНИК*

ПЕРША КОНФЕРЕНЦІЯ АРХІВІВ СЛОВ'ЯНСЬКИХ КРАЇН

7–10 жовтня 2010 р. у Словенії, у туристичному центрі Ліпіца, що на кордоні з Італією, в готелі “Маестозо” відбулася Перша конференція архівів слов'янських країн. Усі питання, пов'язані з організацією і проведенням цього заходу, взяла на себе словенська сторона в особі таких інституцій, як Міжнародний інститут архівістики Університету в Мариборі (MIAZ), Форум слов'янських культур (FSK), Архів Республіки Словенія (ARS), Архівне товариство Словенії (ADS), Міністерство вищої освіти, науки й технологій Республіки Словенія (MVZT). До організації форуму долучилася також італійська сторона, яку представляв Державний архів міста Трієста. Дирекція державних архівів Міністерства культури Італії надала фінансову підтримку в проведенні конференції.

До складу організаційного комітету, який ініціював проведення, увійшло п'ять осіб (усі члени Міжнародного інституту архівістики у Мариборі), а саме: директор інституту із Словенії Петер Класінц, голова оргкомітету), директор Департаменту архівів і реєстрації Міністерства внутрішніх справ Словацької республіки Йозеф Ханус, директор ВНДІДАС (Росія) Михайло Ларін, директор БілНДІДАС Андрій Рибаків, директор Державного архіву у Кракові Магдалена Марош.

Метою конференції було ознайомлення її учасників з організацією і станом розвитку архівної справи в усіх країнах слов'янського регіону обговорення актуальних проблем архівного будівництва в цих країнах, а також можливих шляхів і перспектив їх розв'язання, зокрема вироблення спільних підходів до вирішення схожих завдань, розширення міжнародної співпраці в архівній сфері, створення умов для налагодження контактів й активного обміну досвідом архівістів слов'янських держав. Відповідно до цього було визначено й тему конференції – “Актуальні проблеми архівної теорії і практики”.

Своїх представників на конференцію делегували архівні служби усіх слов'янських країн (окрім Чехії) – Білорусі, Болгарії, Боснії та Герцоговини, Македонії, Польщі, Росії, Сербії, Словаччини, Словенії, України, Хорватії і Чорногорії. Окремого представника делегувала також Сербська республіка, яка є автономним утворенням у складі Бос-

---

* Мельник Ростислав Ігорович – кандидат історичних наук, завідувач сектору зберігання документиів давнього періоду Центрального державного історичного архіву України, м. Львів.

Організаційний комітет конференції (зліва направо): директор БілНДДАС Андрій Рибаків, директор ВНДДАС Михайло Ларін, голова оргкомітету Петер Класінц, директор Департаменту архівів і реєстрації Міністерства внутрішніх справ Словачької республіки Йозеф Ханус, директор Державного архіву у Кракові Магдалена Марош.

нії та Герцоговини. Делегація кожної країни-учасника складалася з 1–3 осіб. Ними були керівники національних державних архівних служб і їхніх структурних підрозділів, директори й працівники архівів. Україну представляли 2 особи. Загалом учасниками конференції були 26 осіб. Ще 6 осіб взяли у ній участь у якості спеціально запрошених гостей.

Формат конференції передбачав виголошення одним із представників кожної країни-учасниці доповіді тривалістю до 30 хвилин. На виступи програмою було відведено два повні дні – 8 і 9 жовтня. Кожне ранкове засідання розпочиналося зверненням до учасників конференції представників згаданих словенських інституцій, які були причетні до її організації.

9 жовтня працівники Російського архіву давніх актів у Москві та Архіву Республіки Словенія у Люблянці презентували результат спільної праці – збірник документів про російсько-словенські відносини з XII ст. по 1914 рр. Згідно з регламентом конференції, усі доповіді виголошувалися в алфавітному порядку країн-учасниць їхніми національними мовами. Так, першого дня, 8 жовтня, було заслухано сім доповідей. Їх виголосили представники Білорусі, Болгарії, Боснії та Герцоговини, Чорногорії, Хорватії, Македонії та Польщі. Наступного дня, 9 жовтня, було заслухано решту доповідей, авторами яких були делегати з Росії,

Сербії, Словаччини, Словенії й України. Після останньої доповіді кожному із присутніх було надано декілька хвилин для висловлення своїх думок і побажань з приводу організації конференції, заслуханих доповідей, а також перспектив проведення схожих заходів у майбутньому.

Тематика виступів на конференції була довільною, але не виходила за рамки загальної проблематики конференції. Більшість із них, як і слід було очікувати, стосувалася загальних питань організації архівної справи та діяльності архівів слов'янських країн. Водночас, розглянуті доповідачами проблеми чітко вказали на існування спільних точок дотику практично для всіх представлених на конференції національних архівних систем, що значно розширює й актуалізує потребу й перспективи їхньої співпраці та обміну досвідом у майбутньому. Серед дотичних проблем слід виділити насамперед такі: розробка й затвердження єдиного національного архівного законодавства; організація системи управління архівною справою країни; вибір оптимальної моделі взаємовідносин між органами державної архівної служби й недержавними інституціями; забезпечення збереженості архівних документів; організація роботи з електронними архівними документами та їх зберігання; підготовка кваліфікованих архівних кадрів; фінансування архівів.

Незважаючи на існування спільних проблем, для кожної національної архівної системи властиві певні особливості, які в результаті й визначають їх сучасний стан, а також пріоритети й перспективи розвитку у найближчі роки. Відповідно ці особливості знайшли своє відображення у доповідях учасників конференції. На їх підставі можна стверджувати, що найскладнішою є ситуація в архівній сфері в країнах, які раніше входили до складу соціалістичної Югославії, насамперед Боснії та Герцоговини, Македонії і Чорногорії. Поєднання історичних і політичних чинників створило несприятливі умови для повноцінного функціонування їхніх архівних систем. Підтвердженням цього може бути стан архівної справи в Боснії та Герцоговині. Внаслідок поділу країни за релігійною ознакою на три частини тут досі не вирішеною залишається проблема централізації архівної справи. У деяких регіонах Боснії та Герцоговини органів державної архівної служби. На ці проблеми важким тягарем накладається також брак належного фінансування архівної галузі з боку держави. Архіви Македонії і Чорногорії страдають через хронічну нестачу кваліфікованих архівних кадрів, що є наслідком відсутності відповідної системи підготовки архівістів вищими навчальними закладами. З представлених доповідей можна зробити висновок про значно краще становище архівної архівних систем Сербії, Словенії і Хорватії. В Словенії активно ведеться дискусія про реформування її архівної системи, згідно з якою передбачено створення єдиного центру управління архівами — центрального чи національного архіву, якому мають підпорядковуватися територіальні архіви.

Під час екскурсії учасників конференції до Шкоцьянських печер у Словенії.

Окрім території колишньої Югославії, реформи архівної сфери не минули й інші слов'янські країни. Так доповідь представника Болгарії було присвячено реформі архівної справи у цій країні, внаслідок якої поряд із центральним органом управління державними архівами було створено шість територіальних архівних служб з підпорядкованими їм архівами. За схожим принципом, зі слів доповідача, організовано систему державних архівів у Словаччині. Її детальному аналізу було присвячено окремий виступ. Триває розпочатий у середині 1990-х рр. процес формування національного архівного законодавства Білорусі. Як зазначено в доповіді, він супроводжується відповідними змінами в архівній системі країни. З комплексом невідкладних проблем зіткнулася в останні роки й польська архівістика, серед яких доповідач відзначила такі: застаріле архівне законодавство 1980-х рр.; нормативно-правове регулювання питань, пов'язаних з організацією доступу до архівних документів у державних архівах; забезпечення збереженості й захист державних архівних документів, які зберігаються у приватних архівах; обіг електронних документів у державних установах; інтегрована система архівної інформації. Водночас серед вагомих досягнень архівної системи Польщі, особливо на фоні інших країн-учасниць конференції, слід вважати повну відсутність проблем, пов'язаних із забезпеченням архівів кваліфікованими кадрами, що пояснюється функціонуванням

виробленої і випробуваної роками ефективної системи підготовки архівістів на базі вищих навчальних закладів. Учасі державної архівної служби Росії у формуванні й функціонуванні електронного уряду, забезпеченні потреб громадян і суспільства в архівній інформації шляхом використання сучасних інформаційних технологій було присвячено доповідь представника російської делегації.

Після закінчення конференції відбулися активне її обговорення і дискусія, за результатами яких кожна делегація отримала змогу подати організаційному комітету конференції у письмовій формі перелік власних пропозицій для підготовки її резолюції. Вони зводилися до таких основних пунктів: дати високу оцінку організації конференції; зробити міжнародні конференції архівів слов'янських країн щорічними; надати цим конференціям тематичного спрямування; публікувати результати конференцій в окремих збірниках; створити окремий сайт, присвячений конференціям архівів слов'янських країн; розглянути можливість створення міжнародної організації, яка б об'єднувала архівістів слов'янських країн та представляла їхні інтереси перед світовою громадськістю.